

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
3514-18

meddelad i Stockholm den 11 januari 2019

KLAGANDE
AA

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Kammarrätten i Stockholms dom den 13 juni 2018 i mål nr 4101-18

SAKEN
Rätt att ta del av allmän handling

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 199324

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00
E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se
www.hogstaforvaltningsdomstolen.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

BAKGRUND

Var och en har rätt att hos myndigheter ta del av allmänna handlingar förutsatt att handlingarna inte omfattas av sekretess. En handling är allmän om den förvaras hos en myndighet och är att anse som inkommen dit eller upprättad där.

En allmän handling som får lämnas ut ska på begäran genast eller så snart det är möjligt på stället utan avgift tillhandahållas den som önskar ta del av den så att handlingen kan läsas, avlyssnas eller uppfattas på något annat sätt. En myndighet är emellertid inte skyldig att tillhandahålla en handling på stället om det finns betydande hinder.

Den som önskar att få ta del av en allmän handling har vidare rätt att mot fastställd avgift få en avskrift eller kopia av handlingen till den del den kan lämnas ut. En sådan begäran ska behandlas skyndsamt.

AA begärde att hos Riksarkivet få ta del av ett antal angivna volymer av länsräkenskaper från 1600- och 1700-talet för Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län.

Riksarkivet biföll begäran såvitt avsåg två volymer som efter sanering, stabilisering och uppdelning i enheter bedömdes kunna lämnas ut av konservatorer i särskilt avpassad lokal. I övrigt avslogs AAs begäran eftersom handlingarna var mycket svårt skadade av brand och mögel. Volymerna var synnerligen ömtåliga och sköra och kunde inte hanteras utan risk för informationsförlust. Handlingarnas skick utgjorde därför ett betydande hinder mot att lämna ut dem, såväl på stället som i form av avskrift eller kopia.

Kammarrätten avslog AAs överklagande. Enligt kammarrätten utgjorde handlingarnas skick ett permanent hinder mot utlämnande och därmed ett betydande hinder mot tillhandhållande på stället. Vidare ansåg kammarrätten att någon ovillkorlig rätt att ta del av handlingarna i avskrift eller kopia inte förelåg i

en sådan extrem situation som den förevarande, eftersom detta skulle innebära att handlingarna förstördes och inte skulle kunna läsas igen.

YRKANDEN M.M.

AA överklagar kammarrättens dom och yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen beslutar att Riksarkivet på lämpligt sätt ska ge honom tillgång till de begärda handlingarna. Det stämmer inte att materialet skulle förstöras om det lämnas ut. Material med liknande skador har tidigare mikrofilmats och därefter kunnat lämnas ut.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målet

Frågan i målet är om en myndighet kan avslå en begäran om utlämnande av allmänna handlingar – såväl genom tillhandahållande på stället som i form av kopia eller avskrift – med hänvisning till att handlingarna är i ett sådant skick att ett utlämnande skulle leda till att de förstördes.

Rättslig reglering

Av 2 kap. 15 § första stycket tryckfrihetsförordningen framgår att den som begär ut en allmän handling som får lämnas ut ska genast eller så snart det är möjligt och utan avgift få ta del av handlingen på stället på ett sådant sätt att den kan läsas eller avlyssnas eller uppfattas på annat sätt. Av andra stycket framgår att en myndighet inte är skyldig att tillhandahålla en handling på stället, om det möter betydande hinder.

Enligt 2 kap. 16 § första stycket har den som önskar ta del av en allmän handling även rätt att mot en fastställd avgift få en avskrift eller kopia av handlingen till den del handlingen får lämnas ut.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Inledningsvis konstaterar Högsta förvaltningsdomstolen att det saknas anledning att ifrågasätta Riksarkivets bedömning att handlingarnas skick är sådant att dessa skulle förstöras såväl vid ett tillhandahållande på stället som vid framställning av avskrift eller kopia.

En myndighet är enligt 2 kap. 15 § andra stycket tryckfrihetsförordningen inte skyldig att tillhandahålla en handling på stället, om det finns betydande hinder mot ett sådant tillhandahållande. De nu aktuella handlingarnas skick innebär att betydande hinder mot tillhandahållande på stället får anses föreligga.

Även om det finns betydande hinder mot att lämna ut handlingen på stället, har den sökande emellertid enligt 2 kap. 16 § första stycket rätt att få en avskrift eller kopia av handlingen. Skyldigheten att efterkomma en begäran om att få en avskrift eller kopia av handlingen är i princip ovillkorlig. Det saknas nämligen en sådan begränsning avseende betydande hinder som finns beträffande tillhandahållande på stället. Att det kan vara mycket resurskrävande att efterkomma en begäran om utlämnande av allmänna handlingar kan alltså aldrig vara ett skäl att vägra att lämna ut kopior (RÅ 1976 ref. 122).

Det ligger emellertid i sakens natur att det för att offentlighetsprincipen ska kunna upprätthållas krävs att allmänna handlingar förvaras och hanteras så att de finns kvar. Bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen kan sägas medföra ett krav på att allmänna handlingar ska bevaras och ordnas så att det går att hitta bland dem samt vårdas så att de inte skingras eller förstörs (jfr prop. 2001/02:70 s. 35).

Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening förutsätter rätten att ta del av en handling genom avskrift eller kopia därmed att det är praktiskt möjligt att framställa en sådan utan att handlingen förstörs. Så är inte fallet beträffande de i målet aktuella handlingarna. De kan alltså inte lämnas ut, vare sig genom att

Mål nr
3514-18

tillhandahållas på stället eller i form av avskrift eller kopia. Riksarkivets beslut är därför riktigt och AAs överklagande ska avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Anita Saldén Enérus, Per Classon, Mari Andersson och Kristina Svahn Starrsjö.

Föredragande har varit justitiesekreteraren David Ankerson.

Riksarkivets beslut den 16 april 2018 i ärende med dnr RA42-2018/3030